

Xolida BOYMURODOVA,
O'zDJTU Fransuz tili nazariy fanlar kafedrasida o'qituvchisi
E-mail: kholida.boymurodova@gmail.com

Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori M.Boltayeva taqrizi asosida

USE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES

Annotation

This article examines the personal and professional qualities of future specialists set by modern society, their development in the process of teaching foreign languages, as well as the requirements for the use of digital technologies and Internet resources. In particular, it emphasizes the importance of a systematic selection of textbooks to achieve specific goals set by the professor.

Key words: Modern education, computerization, digital technology, selection of textbooks.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ПРИ ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ

Аннотация

В данной статье рассматриваются личностные и профессиональные качества будущих специалистов, заданные современным обществом, их развитие в процессе обучения иностранным языкам, а также требования к использованию цифровых технологий и интернет-ресурсов. В частности, подчеркивается важность систематического отбора учебников для достижения конкретных целей, поставленных профессором.

Ключевые слова: Современное образование, компьютеризация, цифровые технологии, подбор учебников.

XORIJY TILLARNI O'QITISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH

Аннотация

Maqolada zamonaviy jamiyat tomonidan qo'yiladigan bo'lajak mutaxassislarining shaxsiy va kasbiy fazilatlariga, ularning xorijiy tillarni o'qitish jarayonida rivojlanishi, shuningdek, raqamli texnologiyalar va Internet-resurslaridan foydalanish talablari muhokama qilingan. Xususan, bu professor-o'qituvchi tomonidan qo'yilgan aniq maqsadlarga erishish uchun o'quv qo'llanmalarini tizimli ravishda tanlash muhimligi yoritilgan.

Kalit so'zlar: Zamonaviy ta'lim, kompyuterlashtirish, raqamli texnologiyalar, o'quv qo'llanmalarini tanlash.

Kirish. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari jadal rivojlanib borayotgan davrda jamiyat kelajakdagi mutaxassislardan mustaqil ravishda bilim olish uchun zarur bo'lgan ko'nikma va malakalarga ega bo'lishi, ularni turli muammolarni samarali hal qilishi, faktlarni to'plash va tahlil qilish, umumlashtirish hamda asosli xulosalarni qabul qilish uchun amalda qo'llash talablarini qo'yadi, muvaffaqiyatga erishish uchun muloqotga kirishish, turli vaziyatlarda birgalikda ishlash, ziddiyatli vaziyatlardan chiqish yo'lini izlash kerak. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda yuzaga keladigan muammolarni hal qilish yo'llarini topib, tanqidiy va ijodiy fikrlash, o'z madaniy darajasini oshirish uchun mustaqil ishlash jarayonlarini o'zlashtirish talab etiladi. Ta'lim jarayonida professor-o'quvchilarning yuqoridagi ko'nikmalarini va bilim qobiliyatlarini rivojlantirish faol ta'lim texnologiyalari orqali yuzaga keladi.

Hozirgi vaqtda o'qitish vositalarini tanlashda asosiy ko'rsatkich Yevropa mamlakatlarining mazkur soha bo'yicha kengashlari tomonidan ishlab chiqilgan va samarali umumevropa ma'lumot almashish tizimini ifodalovchi xorijiy tillarni bilishning yakuniy darajalariga erishishdir.

Tilni o'zlashtirish bo'yicha o'quv faoliyati hayajonli, mazmunli faoliyat va haqiqiy lingvistik ijodkorlikka aylanishi kerak. Faqatgina bu holatda talabalarda o'zini yangi ta'lim standartlariga muvofiq rivojlantirish istagi paydo bo'ladi.

Shunday ekan bugungi shiddat yuilan rivojlanib borayotgan raqamli iqtisodiyot sharoitida ta'lim tizimida o'qitishning zamonaviy usullarini tanlash, innovatsion o'qitish usullarini joriy etish, professor-o'qituvchilar tomonidan dars jarayonida qo'yilgan aniq maqsadlarga erishish uchun o'quv qo'llanmalarini tizimli ravishda tanlash muhim ahamiyat kasb etadi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Hozirgi vaqtda global kompyuterlashtirish inson faoliyatining barcha sohalarini, shu jumladan ilm-fan va ta'limni qamrab olgan. Internetning rivojlanishi va o'quv jarayonini soddalashtiradigan ko'plab kompyuter dasturlarining paydo bo'lishi chet tillarini o'rganishni

sezilarli darajada o'zgartirib, haqiqiy manbalar bilan ishlashni tezroq va osonlashtirdi.

N.B. Golubevaning tadqiqotlarida tanqidiy fikrlash qobiliyatini shakllantirish professional yo'naltirilgan chet tili ta'limining ajralmas qismi ekanligi haqida dalillar keltirilgan. Ijtimoiy fikrlash sifatida tanqidiy fikrlashga ta'rif berilgan va shu sababli ushbu hodisaning kommunikativ tomoni ta'kidlangan. Shuningdek, kommunikativ chet tili kompetensiyasining xarakterli xususiyatlari yoritilgan va uning shakllanish shartlari ko'rsatilgan. Xulosa qilinganki, ushbu kompetensiya chet tili va interaktiv bo'lib, mohiyatan fanlararo bog'liqligi asoslangan.

T.A. Ivanova, I.V. Skugareva, A.E. Shabanovlarning tadqiqotlarida globallashuv jarayonlari keltirib chiqargan ta'lim tizimini isloh qilish sharoitida oliy ta'lim muassasalarida xorijiy tillarini o'qitishning amaliy tajribasi o'rganilgan. Unda chet tillari kafedrasida professor-o'qituvchilari tomonidan o'quv jarayonini takomillashtirish misollari keltirilgan.

G.I.Okan tomonidan chop etilgan maqolada oliy o'quv yurtiga o'qitishning faol usullarini joriy etish zarurligi asoslab berilgan, "pedagogik yangiliklar", "faol o'qitish usullari" kabi tushunchalari ochib berilgan. Asosiy e'tibor talabalarni kasbiy tayyorlashda "O'qish va yozish orqali tanqidiy fikrlashni rivojlantirish" innovatsion texnologiyalardan foydalanish zarurligiga qaratilgan.

G.A.Trapeznikova va F.Ya. Xabibullina tomonidan tanqidiy fikrlash texnologiyasining 3 bosqichi ajratilgan, ya'ni qiyinchilik bosqichi, mazmunni anglash bosqichi va har bir bosqichda qo'llaniladigan usul va uslublar misollari bilan fikr yuritish bosqichlari keltirilgan. Shuningdek, jurnalistik materiallar tili va uslubining xususiyatlari ochib berilgan. Tanqidiy fikrlash texnologiyasining "klasterlar", "boshoratlar daraxti", "beshta misra", "insert", "suv ustidagi doiralalar", "uzun va qisqa savollar" kabi usul va uslublarini o'quv jarayonida joriy etish zaruratini asoslashgan.

Yuqoridagi tahlillardan ko'rishimiz mumkinki, aynan xorijiy tillarni o'qitishda raqamli texnologiyalarni qo'llash, kompyuter dasturlaridan foydalanish, talabalarni dars jarayoniga

jalb qilishda interaktiv usullarni raqamli texnologiyalardan foydalangan holda tashkil etish jarayonlari bugungi kunda qanchalik ahamiyat kasb etishi va bu borada kerakli taklif va tavsiyalarni ishlab chiqish lozimligini taqozo etadi. Chunki, bugungi kunda talabalarni dars jarayonida o'z bilim qobiliyatlarini ro'yobga chiqarishlari uchun raqamli texnologiyalarni hamda kompyuter dasturlarini qo'llamasdan turib amalga oshirish mumkin emas.

Tadqiqot metodologiyasi. Zamonaviy jamiyat tomonidan qo'yiladigan bo'lajak mutaxassislarining shaxsiy va kasbiy fazilatlariga, ularning xorijiy tillarni o'qitish jarayonida rivojlanishi, shuningdek, raqamli texnologiyalar va Internet-resurslaridan foydalanish talablari muhokama qilish, xususan, bu professor-o'qituvchi tomonidan qo'yilgan aniq maqsadlarga erishish uchun o'quv qo'llanmalarini tizimli ravishda tanlash muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu jarayonlarda tadqiqot metodologiyasining nazariy va qiyosiy tahlil, taqqoslama tahlil va umumlashtirish uslublarini qo'llanildi.

Tahlil va natijalar. Kompyuter ta'limi dasturlari an'anaviy o'qitish usullaridan bir qator afzalliklarga ega, bu birinchi navbatda to'g'ridan-to'g'ri audiovizual interaktiv ta'sir o'tkazish vositasi hisoblanadi. An'anaviy o'qitish usullari bilan birgalikda ularni sinfda qo'llash nutq faoliyatining har xil turlarini o'rgatish, lingvistik hodisalarning mohiyatini anglash, lingvistik qobiliyatlarini shakllantirish, kommunikativ vaziyatlarni yaratish, til va nutq ko'nikmalarini avtomatlashtirish va individual yondashuvni amalga oshirishni ta'minlash hamda intensivlashtirishga imkon beradi.

Talabaniing mustaqil ishi, shuningdek ularning bilim faolligini, motivatsiyasini va sifatini oshirishga yordam beradi. Kompyuter kommunikatsiya texnologiyalari talabalarining ijodiy faoliyatini faollashtiradigan usullarni yangicha yondashuvda amalga oshirishga imkon beradi. Ular turli xil o'quv saytlari va tematik forumlarda virtual munozaralarda ishtirok etishlari, turli o'quv yurtlari talabalarini bilan birgalikda qo'shma ijodiy loyihalarni amalga oshirishlari mumkin. Shunday qilib, ta'lim jarayonida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishni ta'limni individualizatsiya qilishning faol shakllaridan biri deb hisoblash mumkin.

Yangi texnologiyalarning interaktivligi, multimedia va tarkibni vizualizatsiya qilish kabi ajralmas xususiyatlarni o'rganishda muhim rol o'ynaydi. Shunday qilib, ta'lim mazmunini kompyuter orqali vizualizatsiya qilish, ayniqsa, o'yinlar orqali, interaktiv shaklda, o'quvchilarning kognitiv fikrlash uslublarini, ijodkorligini va aqliy faoliyatini rivojlantiradi, shuningdek, ularning psixologik va emotsional holatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi

Taniqli olim N.K.Ryabtsevaning so'zlariga ko'ra "kompyuter texnologiyalaridan foydalanish o'quv jarayonida evristik yangilikni joriy qiladi va o'z-o'zini samarali bilish va takomillashtirish uchun motivatsiya yaratadi, shuningdek darsni jozibali va haqiqatan ham zamonaviy qiladi, treningning individualizatsiyasi amalga oshiriladi, nazorat qilish va xulosa qilish o'z vaqtida hamda ob'ektiv shaklda amalga oshiriladi».

Norvich tillarni o'rganish instituti akademik direktori Toni Prinsning so'zlariga ko'ra, o'qituvchilar raqamli texnologiyalarni ta'lim berish maqsadlarida qo'llashganda, ko'pincha quyidagi savollarga e'tibor berishadi: «Eng yaxshi natijalarga erishish uchun qanday dasturlardan yoki kompyuter dasturlaridan foydalanish kerak?»

Keyingi savollar quyidagicha: "Ushbu texnologiyalardan qanday foydalanish kerak?", "Turli xil ilovalardan qanday usullar orqali foydalanish eng tezkor natijalarni beradi?", "Dars davomida ulardan qanday foydalanish kerak?", "Ularni qanday qo'llash kerak?" Ularni qanday yangilash mumkin?" va hokazo.

Shu bilan birga, birinchi navbatda qo'yiladigan savol juda kamdan-kam hollarda so'raladi: ya'ni, "Nima uchun raqamli resurslardan foydalanishimiz kerak?" Shuni ta'kidlash kerakki, agar biz dars jarayoni eng samarali bo'lishini istasak, biz ushbu savollarni ko'rib chiqish tartibini o'zgartirib, biz erishmoqchi bo'lgan maqsadni belgilash orqali texnologiyalardan foydalanishni rejalashtirishni boshlashimiz kerak, ya'ni "Nima uchun?".

"Nimadan foydalanish kerak?" degan savolni ko'rib chiqishda biz muqarrar ravishda juda ko'p sonli mavjud bo'lgan raqamli manbalarga duch kelamiz, ularning har biri uni eng samarali yoki inqilobiy deb tanlaydigan ko'plab javoblarga ega. Yangisini yaratish yoki mavjudini tadqiq qilish jarayonlarini amalga oshiradigan onlayn va qurilmaga o'rnatishni talab qiladigan ko'plab raqamli manbalar mavjud.

Ushbu manbalar turli xil kurslar (MOOCs, iTunes Courses), vositalar (GoogleDocs, Camtasia, Explain Everything), ensiklopediyalar va boshqa akademik manbalar (Google Search, Wikipedia, avtonom lug'atlar, Microsoft Office) yordam shaklida taqdim etilishi mumkin. Tadqiqotlarni turli bosqichlarda o'tkazish, ya'ni ma'lumot to'plash, sintez, tadqiqot jarayonini yanada nazorat qilish va tadqiqot natijalari bilan ishlash lozim.

Raqamli texnologiyalarni tanlashdagi asosiy qiyinchilik, birinchi navbatda "O'quv jarayonida nimadan foydalanish kerak?" va ushbu dasturlarning barchasini ko'rib chiqish shundan iboratki, biz tanlangan resurslardan to'g'ridan-to'g'ri foydalanishda yuzaga keladigan murakkabliklarni bilmaymiz, chunki ularni qanday qo'llash va ulardan to'g'ri foydalanish to'g'risida xabardorligimiz yo'q. Professor- o'qituvchida tanlangan manbalardan foydalanish uchun barcha imkoniyatlar va qoidalarni oldindan o'rganish uchun yetarli vaqt yoki xohish bo'lmasligi mumkin.

Ilovalar va dasturlardan maksimal darajada foydalanish uchun avval savollar berishimiz kerak: "Nima uchun? Ta'lim jarayonida kompyuter texnologiyalaridan foydalanishning asosiy maqsadi nima?".

Buning sabablari quyidagicha bo'lishi mumkin:

- o'rganilayotgan tushunchalarni takomillashtirish;
- o'quvchilarni sinfdan tashqarida o'quv dasturlari va manbalardan foydalanishga undash orqali o'qitish vaqtini ko'paytirish;
- professor-o'qituvchining ish samaradorligi darajasini oshirish;
- talabalarining mustaqil fikrlashini rivojlantirish;
- kompyuter texnologiyalari bilan ishlash ko'nikmalarini oshirish;
- talabalarining natijaga erishishda qat'iylik va maqsadga muvofiqlik kabi fazilatlarini rivojlantirish;
- talabalarni kelajakdagi hayotga tayyorlash;
- talabalarining motivatsiyasini oshirish;
- ishlatilgan jismoniy resurslar miqdorini kamaytirish va boshqalar.

Masalan, talabalarining o'rganilayotgan material yoki mavzu bo'yicha tushunchalarini yaxshilashni istasak, mavzuni tushunishga hissa qo'shadigan manbalarni ko'rib chiqishni rejalashtirishimiz kerak. Buning uchun siz ushbu muammoni har xil tomondan ko'rib chiqishingiz kerak. Hozirgi kunda turli xil Internet-resurslari o'qituvchilar va talabalarga ko'plab masalalar bo'yicha ekspertlarning fikrlaridan keng foydalanish imkoniyatini beradi. Professor-o'qituvchi har doim ham har qanday sohada to'liq bilimga ega bo'lishning iloji yo'qligi sababli, shuningdek, o'quvchilarning muammolari va ehtiyojlariga juda g'arq bo'lganligi sababli, har doim ham bunday mutaxassis sifatida ishlay olmaydi. Bu esa alohida masala. Shuning uchun, ma'lum bir mavzuni o'rganish uchun tadqiqot mavzusi bo'yicha to'liqroq va zamonaviy ko'rinishga ega bo'lgan mutaxassisning fikri bilan tanishish kerak. Mutaxassislarining fikri bilan tanishish uchun ed.ted.com platformasi bilan youtube.com va ted.com kabi Internet-manbalar mos keladi, bu sizga tavsiya etilgan video asosida o'zingizning darsingizni yaratishga imkon beradi. O'qituvchi videoni tematik qismlarga ajratishi va darsda ko'rganlarini muhokama qilish orqali ishlashi mumkin.

Xulosa va takliflar. Yuqoridagi tahlillarga asosan ta'kidlash kerakki, xorijiy tillarni o'qitishda Internet-resurslardan foydalanish bugungi kun talabalarida barcha kerakli va munosib vakolatlarini rivojlantirish uchun sharoit yaratishga imkon beradi.

Bugungi kunda professor-o'qituvchilar tomonidan keng qo'llanilayotgan zamonaviy g'oyalar va tendensiyalar bilan birgalikda tanishish va ularni keyingi muhokama qilish usullari ham chet tillarini o'qitishda katta motivasion kuchga ega.

Shu bilan birga deyarli har bir talaba uchun o'zlarining kompyuterlari va Internetga ulangan raqamli qurilmalarining mavjudligi professor-o'qituvchining talabalarni Internet orqali

chet tilini o'rganish jarayoniga jalb qilish vazifasini ancha yengillashtiradi.

E'tiborlisi shundaki, professor-o'qituvchi raqamli texnologiyalarni tanlashda asosiy savollar quyidagilardan iborat: nimadan foydalanish, qanday foydalanish va eng muhimi, nima uchun u yoki bu manbadan foydalanish kerak. Buning uchun, avvalo, darsning asosiy maqsad va vazifalarini aniqlash, binobarin, ushbu dars doirasida kompyuter yangiliklaridan foydalanish zarur. Keyin biz o'zimizga ushbu maqsad va

vazifalarga yuqori samaradorlik bilan erishish uchun qanday resurslardan foydalanishimiz kerakligini va nihoyat, tanlangan o'quv vositasi qanday ishlashini so'rashimiz kerak bo'ladi. Yuqoridagi masalalarni batafsil tushunish talabalarning o'quv jarayoniga jalb qilinishini va kelajakdagi kasbiy faoliyatni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun zarur bo'lgan ko'nikma va qobiliyatlarni rivojlantirishni sezilarli darajada oshirishga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR

1. Беляева И.С. Из опыта составления учебного пособия по английскому языку для студентов технического вуза / И.С.Беляева, А.Е.Шабанова // Вестник Тверского государственного технического университета. Серия: Науки об обществе и гуманитарные науки. – 2016. – № 3. – С. 18–23.
2. Голубева Н. Б. Развитие критического мышления как важный элемент формирования профессионально-ориентированной иноязычной компетенции // Вестник университета. – 2015. – № 3. – С. 257–261.
3. Иванова Т.А. Обучение иностранным языкам в тверском государственном техническом университете в условиях интеграции России в единое образовательное пространство / Т.А. Иванова, И.В. Скугарева, А.Е. Шабанова // Вестник Тверского государственного технического университета. Серия: Науки об обществе и гуманитарные науки. – 2016. – № 2. – С. 88–93.
5. Окань Г. И. Активные методы обучения в вузе: содержание и особенности внедрения // Научный диалог. 2012. № 1. С. 265–270.
6. Трапезникова Г. А., Хабибуллина Ф. Я. Использование технологии критического мышления при обучении студентов языкового факультета общественно- политической лексике // Вестник Марийского государственного университета. – 2017. – Т. 11. – № 2 (26). –С. 46–52.
7. Рябцева Н.К. Новые коммуникативные тенденции в современной культуре и инновации в области преподавания иностранного языка // Лингвистика и методика преподавания иностранных языков: периодический сборник статей. Выпуск Электронное научное издание. – М.: Институт языкознания РАН. – 2016. – 557 с.